

Kreiského éra v Rakousku a období normalizace v ČSSR

MICHAL STEHLÍK, GERALD M. SPRENGNAGEL (EDS.)

Kniha je výsledkem činnosti Stálé konference českých a rakouských historiků ke společnému kulturnímu dědictví, společné komise ministerstev zahraničí České republiky a Republiky Rakousko.

Kniha vznikla v rámci podpory Ministerstva zahraničních věcí České republiky.

Editors © Michal Stehlík, Gerald M. Sprengnagel, 2013

Translation © Lucie Stehlíková, 2013

© Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2013

© TOGGA, 2013

Všechna práva vyhrazena

ISBN 978-80-7308-480-6 (Univerzita Karlova v Praze)

ISBN 978-80-7476-040-2 (TOGGA)

OBSAH

Předmluva <i>Niklas Perzi, Gerald M. Sprengnagel, Michal Stehlík</i>	7
„Stálá konference českých a rakouských historiků ke společnému kulturnímu dědictví“ a její předchůdci <i>Míroslav Kunštát, Stefan Michael Newerkla</i>	9
„Normalizace“ a „austrokeynesianismus“: dva přístupy k sociálnímu státu v jeho krizi? <i>Christoph Boyer</i>	31
Dlouhá cesta k majetkovému vyrovnání mezi Rakouskem a Československem <i>Adam Dobeš</i>	43
To si také pamatuji. Ke konzumní kultuře v Československu za Husákovy éry v porovnání s Rakouskem v éře Kreiského <i>Martin Franc</i>	57
Region Waldviertel v sedmdesátých letech <i>Hanns Haas</i>	69
Austropop a vznik mladé rakouské kultury v sedmdesátých letech <i>Michael Huber</i>	101
Kultura mezi Chartou a Antichartou <i>Marek Junek</i>	113
Levá opozice v Rakousku v období Kreiského <i>Siegfried Mattl</i>	125

Radikálně levicová opozice v Československu v sedmdesátých a osmdesátých letech 20. století <i>Jaroslav Pažout</i>	145
Kottan zasahuje v kauze Alpská sága aneb zbožné přání změnit kulturní politiku <i>Evelyne Polt-Heinzl</i>	163
Historické poznámky k aktuálnímu vypořádání se s Brunem Kreiským <i>Oliver Rathkolb</i>	177
Sedmdesátá léta na rakouském venkově: nová kultura potřebuje novou zemi <i>Thomas Samhaber</i>	195
Definice nového prostoru mladé generace v sedmdesátých letech <i>Gerald M. Sprengnagel</i>	205
Pan Tau a Arabela: import československé kultury na Západ <i>Helena Srubar</i>	217
Boj občanské opoziční strany: Rakouská lidová strana v sedmdesátých letech <i>Helmut Wohnout</i>	233
Resümee	243
Summary	245

Předmluva

NIKLAS PERZI, GERALD M. SPRENGNAGEL, MICHAL STEHLÍK

9. září 2009 byla zahájena činnost bilaterální komise historiků, jejímž úkolem je zkoumat „společné kulturní dědictví“ České republiky a Rakouska. Zahájení se zúčastnili ministři zahraničí obou zemí, Jan Kohout a Michael Spindelegger. „Tato komise je jasným důkazem ochoty společně a otevřeně jednat o naší vzájemné historii ve dvacátém století, ke které patří klíčové roky 1968 a 1989 jako jedny z nejdůležitějších kapitol bezprostřední poválečné historie,“ řekl rakouský ministr zahraničí při setkání se svými kolegy v Mikulově. *Stálá konference rakouských a českých historiků* vznikla v listopadu 2009 v Praze a tímto sborníkem prací předkládá výsledky svého prvního vědeckého setkání.

V porovnání se šedesátými lety, která obě země spojila pod heslem reform, a lety osmdesátými, která skončila zhroucením socialistického systému a pádem „železné opony“ také mezi Rakouskem a Československem, zdají se léta sedmdesátá jako období, ve kterém se obě společnosti vyvíjely jiným směrem a vzájemně se vzdálily tak, že lidé na jedné straně hranice nevěděli téměř nic o lidech na druhé straně a mnohdy ani vědět nechtěli.

V Rakousku vyústil společenský vývoj šedesátých let do sociálně demokratického reformního projektu kancléře Bruna Kreiského, který svými reformami dokázal změnit rakouskou společnost. Do systému se integrovaly nové střední třídy a byla překonána uzavřenost patriarchální společnosti předchozích generací. Materiální vzestup, pozitivní mezinárodní pohled na zemi, sportovní úspěchy, to vše přispělo k posílení relativně křehkého národního sebevědomí Rakouska.

Politika v Československu, ztělesněná osobou Gustáva Husáka, nastoupila po násilném ukončení reformního experimentu v roce 1968/1969 cestu tzv. normalizace. „Znovunastolení pořádku“ (Michal Šimečka) umožnilo pod klíšé socialismu vznik paternalistického maloburžoazního státu, který v rámci této „normalizace“ netoleroval odchylky od normy a veškeré tvrdě postihoval. Státní hranice, které byly opět hermeticky uzavřeny, vytvořily symbolickou dělicí čáru mezi oběma zeměmi. A přesto lze mezi nimi najít určité paralely, jež zároveň podněcují rovněž otázky týkající se celoevropského společenského klimatu. Je nutné zmínit masivní výstavbu sociálního státu, vzdělávání, zajištění zdravotní péče – to vše společně s velko-

rysou podporou mladých manželských párů dalo vzniknout poslednímu baby boomu ve střední Evropě. V obou společnostech se sedmdesátá léta odehrávala ve znamení rozsáhlého materiálního zajištění, stoupaly reálné mzdy i podíl volného času. Každodenní kultura byla tady stejně jako tam plošně určována novým masmédiem – televizí, což přispělo k vytvoření jednotného „kulturního kódu“ generace dnešních čtyřicátníků.

Historická věda jako kriticky reflektující instance má mít odstup od paměti tehdejší společnosti, od nostalgického vzpomínání i různých kontroverzí, jakých jsme svědky v rámci „masmediálních inscenací“ v politických arénách. Proto *Stálá konference* chce, jak dokládá tento sborník, posílit vědomí společného dědictví u veřejnosti obou zemí za pomoci kritické reflexe vzájemně se prolínající historie. Cílem prvního setkání bylo vystopovat rozdíly a shody v politice, kultuře a každodenním životě, a to jak z makro-, tak mikroperspektivy. Práce, které z tohoto výzkumu vzešly, nepřinášejí žádné konečné výsledky, ale, jak doufáme, široký přehled s celou řadou podnětů pro další bádání.

Konference se uskutečnila společně s *Waldviertel Akademie*, která v rámci *Rakousko-českých dnů historiků / Österreichisch-Tschechischen Historikertage* sdružuje od roku 2004 rakouské a české historiky za účelem výměny zkušeností. Dalšími pořadateli byla Univerzita Salcburk a Karlova univerzita v Praze.

Chceme na tomto místě poděkovat *Waldviertel Akademie* a jejímu řediteli Christophu Mayerovi za velkorysou podporu při plánování a realizaci setkání, stejně jako Spolkovému ministerstvu pro evropské a mezinárodní záležitosti ve Vídni, které činnost *Stálé konference* od začátku podporovalo a finančně umožnilo vydání tohoto svazku.